

Gezondheidsklachten door milieu

Meldingen 2014

Claudia van Steen

Colofon

Dit is het eindrapport over de meldingen van milieugerelateerde gezondheidsklachten die in 2014 gemeld zijn op de website: <http://www.leefmilieu.nl/klachtmelden>.

Precieze informatie over de meldingen, zoals de spreiding, is op deze website te vinden.

Dit rapport wordt toegezonden aan GGD's, relevante ministeries en de melders die aangegeven hebben daar prijs op te stellen.

Leefmilieu

Dennenstraat 124

6543 JW Nijmegen

024-3780384

email: burgernetwerk@leefmilieu.nl

www.leefmilieu.nl

Inhoudsopgave

Samenvatting

1. Inleiding	1
2. Hoe wordt gemeld?	1
3. Meldingen 2014	2
<i>3.1 Milieuoverlast</i>	2
<i>3.2 Gezondheidsklachten</i>	4
4. Follow-up activiteiten Leefmilieu	5
5. Conclusies	6

Samenvatting

In 2014, het derde jaar van registratie van milieugerelateerde gezondheidsklachten door de vereniging Leefmilieu, hebben meer mensen de website voor het melden weten te vinden. Het totaal aantal registraties in 2014 was 393 ten opzichte van 264 in 2013. Het grootste gedeelte van de meldingen ging wederom over geluid en specifiek laagfrequent geluid als milieufactor. Overlast door laagfrequent geluid geeft een breed scala aan gezondheidsklachten, waarbij slecht slapen, vermoeidheid en stress het meest genoemd worden. Het ontbreken van erkenning voor het probleem, wetgeving en duidelijke meetmethoden heeft Leefmilieu ertoe gebracht om ook in 2014 extra aandacht te besteden aan het onderwerp laagfrequent geluid.

Luchtvervuiling blijft na laagfrequent geluid de meest genoemde milieuoverlast met houtstook als belangrijke bron. Zoals bij de hierboven geschetste problematiek van laagfrequent geluid, ontbreekt het ook bij houtstook aan erkenning, wetgeving en meetmethoden voor persoonlijke blootstelling. In 2014 is over deze problematiek een bijeenkomst georganiseerd voor de melders. Ondanks inspanningen van velen, blijkt dat er nog maar weinig beweging is bij de landelijke en lokale overheid om deze overlast aan te pakken.

Overlast door elektromagnetische velden is dit jaar vaker gemeld dan voorgaande jaren. De aard van de overlast en de daaropvolgende klachten lijkt sterk op die van laagfrequent geluid.

Bij het lezen van de uitgebreide verhalen van de melders bekruipt je een somber gevoel. Het verdriet, de machteloosheid en boosheid is voelbaar en de impact op het leven van deze mensen is vaak immens. Achterin het rapport staan enkele sprekende citaten. Het is zonneklaar dat er meer onderzoek en wet- en regelgeving moet komen om deze problemen op te lossen.

Precieze informatie over de meldingen, zoals de geografische spreiding, is te vinden op de website: <http://www.leefmilieu.nl/klachtmelden>.

Dit rapport wordt toegezonden aan GGD's, de Gezondheidsraad, RIVM, relevante ministeries en de melders die aangegeven hebben daar prijs op te stellen.

1. Inleiding

Sinds 2012 is het mogelijk om bij de vereniging Leefmilieu milieu gerelateerde gezondheidsklachten te melden. Leefmilieu streeft al meer dan twintig jaar naar een groen en gezond leefmilieu. Zij doet dit onder andere door milieuproblemen onder de aandacht te brengen, kennis te delen en door mensen die opkomen voor hun leefomgeving bij elkaar te brengen. Het registreren van klachten over gezondheid en milieu past in dit streven: het maakt milieuoverlast van individuele mensen zichtbaar, ook milieuoverlast die anders misschien aan de aandacht zou ontsnappen. Bovendien biedt het de gelegenheid om mensen bij elkaar te brengen, zodat zij kunnen profiteren van elkaars kennis en positie. Het jaar 2014 was het derde jaar van registratie en de resultaten hiervan staan in dit rapport beschreven.

2. Hoe wordt gemeld?

Het melden gebeurt door de melders zelf. Online op de website van Leefmilieu kan het meldformulier (zie www.leefmilieu.nl) voor gezondheidsklachten als gevolg van milieuoverlast ingevuld worden. Een melding blijft anoniem, maar om het mogelijk te maken de melding te registreren op de overzichtskaart, worden wel adresgegevens gevraagd. Op de kaart wordt de melding in het postcode gebied geplaatst: niet op het huis van de melder. Daarnaast zit er een begrenzing op het inzoomen zodat het huis van de melder niet achterhaald kan worden.

Er zijn 12 verschillende soorten milieuoverlast en 18 gezondheidsklachten om uit te kiezen en in beide gevallen kan ook nog 'overige' gekozen worden. Er kunnen meerdere soorten milieuoverlast of gezondheidsklachten worden aangevinkt. Aan het eind van het formulier kan een toelichting gegeven worden.

Als een formulier is ingevuld, ontvangt de melder een bevestigingsmail met het verzoek de ingevulde klacht te bevestigen, pas daarna zal de melding daadwerkelijk op het overzichtskaartje verschijnen. Voor mensen die niet online kunnen of willen melden is het mogelijk om het formulier uit te printen en aan Leefmilieu toe te sturen per post.

Vrijwilligers van Leefmilieu verwerken deze melding dan.

Als er veel gelijksoortige meldingen zijn (in soort en/of locatie) dan organiseert Leefmilieu een bijeenkomst om te kijken hoe de problematiek aangepakt kan worden. Melders kunnen aangeven of ze voor een dergelijke bijeenkomst uitgenodigd willen worden.

Ten slotte kan een melder nog aangeven of hij/zij het jaarrapport in digitale vorm wil ontvangen.

Op de website is altijd een actueel overzicht van de meldingen aanwezig. Alle bevestigde meldingen worden op een kaartje aangegeven met een druppel. Als je op een druppeltje klikt, dan zie je de inhoud van de betreffende melding. Bij het kaartje is er de mogelijkheid om te filteren op jaartal, soort milieuoverlast en soort gezondheidsklacht. Zo kun je eenvoudig verschillende groepen van klachten bekijken.

3. Meldingen 2014

Het totale aantal registraties in 2014 was 393. De stijging in het aantal meldingen die we in het tweede jaar zagen, zet daarmee door.

Daarbij moet wel opgemerkt worden dat er meer mensen zijn geweest, die hun klachten meer dan één keer gemeld hebben.

De meldingen waren gespreid over het hele land, zoals te zien is op dit kaartje met alle meldingen van 2014. Er is twee keer een melding uit België geweest.

Een aantal keer is een melding weer ingetrokken, één keer omdat het probleem was opgelost en een andere keer omdat mensen bang waren voor waardedaling van hun huis.

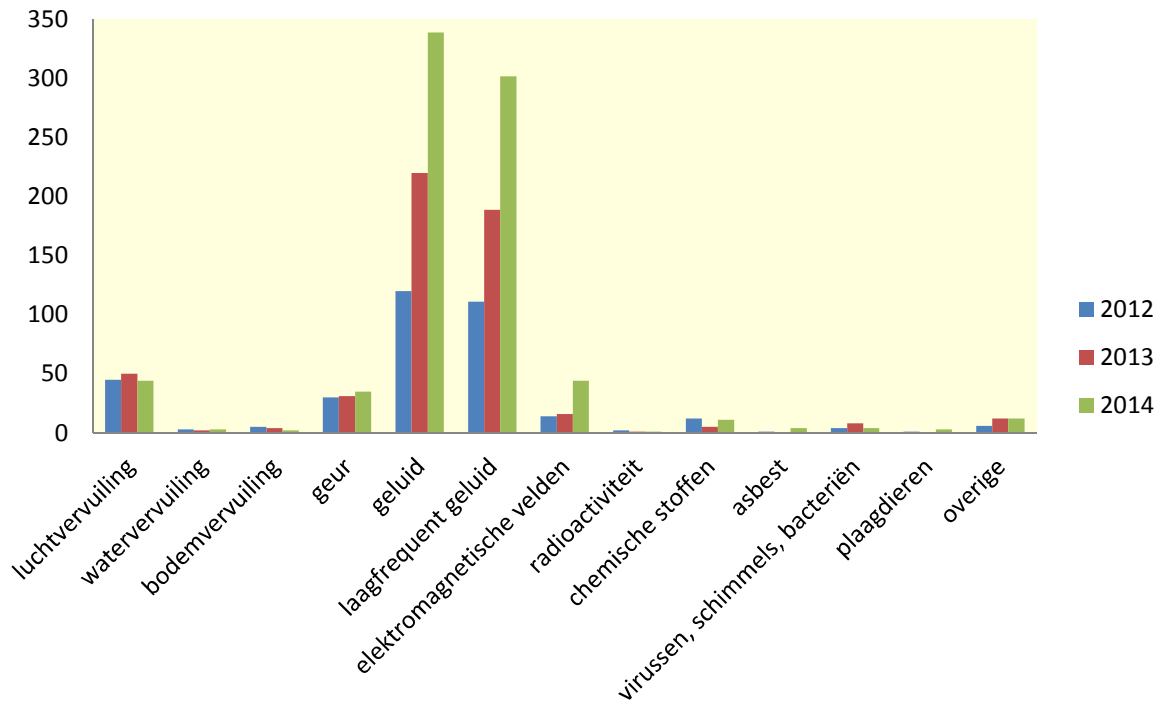
Naast het aankruisen van de klachten maakten de meeste mensen ook gebruik van de optie om een toelichting op hun situatie te geven. Deze toelichting was vaak zeer uitgebreid en beschreef de zoektocht en wanhoop van de melders. De mogelijkheid om het formulier per post op te sturen is 11 keer door melders benut.

3.1 Milieuoverlast

Alle categorieën van milieuoverlast die geselecteerd konden worden, zijn minimaal één keer genoemd. Het totaal aantal gerapporteerde soorten milieuoverlast is hoger dan het totaal aantal meldingen, omdat melders meerdere categorieën aan kunnen kruisen. In de meeste gevallen werd meer dan één soort milieuoverlast aangekruist. De grafiek op de volgende pagina geeft het overzicht van het aantal keer dat een categorie gemeld is in de afgelopen 3 jaren.

Gerapporteerde milieuoverlast 2012 - 2014

Laagfrequent geluid (LFG) en geluid (meestal gecombineerd) zijn net als in de voorgaande jaren overduidelijk het meest genoemd: laagfrequent geluid 302 keer en geluid 339 keer. Een opvallende stijging zien we bij elektromagnetische velden. Luchtvervuiling en geur blijven in totale aantallen ongeveer gelijk met andere jaren, waarbij het in de helft van de gevallen om houtstook gaat.

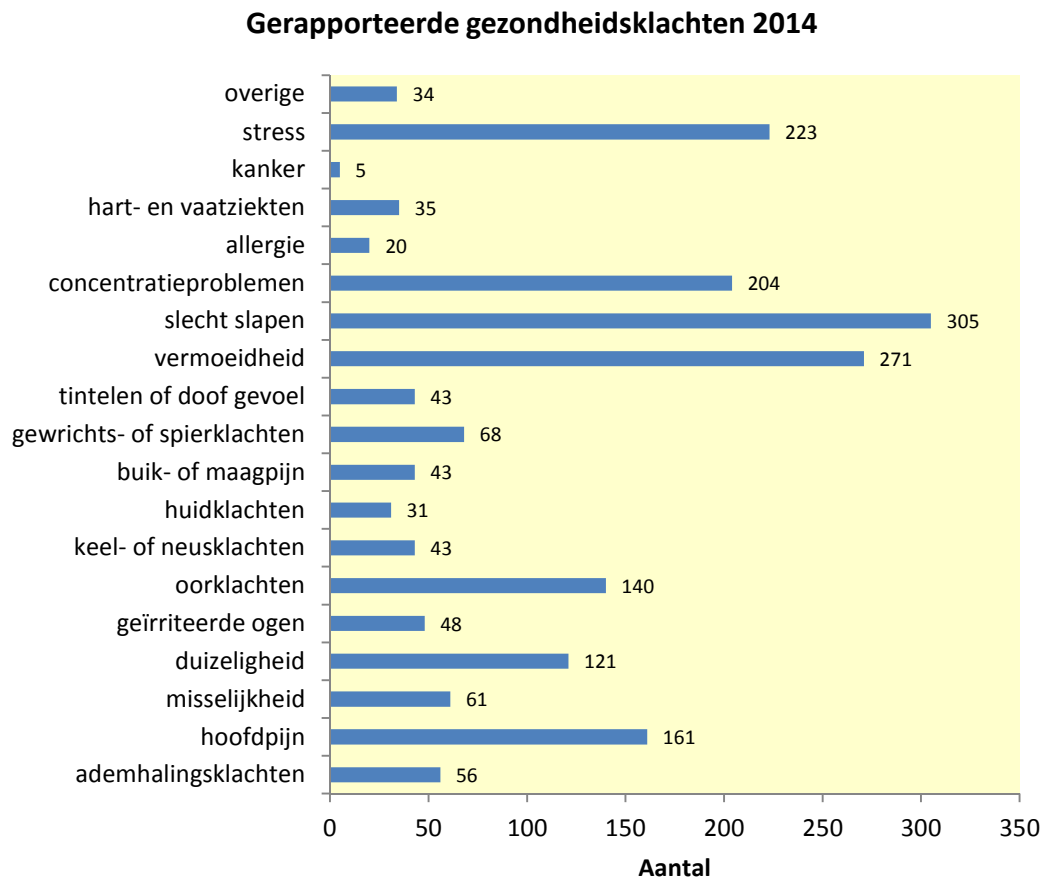
De soorten milieuoverlast die het meest worden genoemd, worden ervaren binnen de eigen woning. Dit maakt dat het nauwelijks mogelijk is om je eraan te onttrekken en de impact op het dagelijks leven, blijkt uit de beschrijvingen, is dan heel groot. Ook wordt met name bij laagfrequent geluid en elektromagnetische straling de overlast vaak niet herkend en erkend door de omgeving, omdat niet iedereen deze waarneemt. Niet zelden wordt vervolgens ook nog eens door (overheids)instanties, waar men om hulp vraagt, gesuggereerd 'dat men dan maar moet verhuizen'. De omgekeerde wereld.

Bij houtstook komen de melders ook veel onbegrip tegen, een open haard is toch immers gezellig en ruikt zo lekker. Er is grote onwetendheid over de schadelijkheid van de houtrook en de hoeveelheid houtrook die vrijkomt bij het stoken.

3.2 Gezondheidsklachten

Een totaaloverzicht van alle genoemde gezondheidsklachten staat in onderstaande grafiek.

De melders van laagfrequent geluid rapporteren alle mogelijke gezondheidsklachten, maar er is een aantal klachten dat er duidelijk uitspringt. Bijna 82 procent slaapt slecht, waarmee vermoeidheid uiteraard ook een zeer veel gerapporteerde klacht is. Meer dan de helft van de LFG-gehinderden meldt stress en concentratieproblemen.

Mensen die last hebben van elektromagnetische velden ervaren in grote mate de klachten slecht slapen, vermoeidheid, hoofdpijn en concentratieproblemen. Ook duizeligheid, gewrichtsklachten en tintelen worden in meer dan de helft van de gevallen genoemd.

Uit deze rapportage wordt duidelijk dat mensen een veelheid aan gezondheidsklachten ervaren, die ze toeschrijven aan milieuoverlast.

4. Follow-up activiteiten Leefmilieu

Als follow-up van de gerapporteerde meldingen heeft Leefmilieu verschillende activiteiten ondernomen. In 2014 is in Nijmegen een bijeenkomst georganiseerd over houtstook. Drie deskundigen hielden een presentaties voor de melders die uit heel Nederland naar de bijeenkomst waren gekomen. De inzet van deze deskundigen is groot om verbetering te bereiken, maar het is een zeer moeizame weg. (zie presentaties op <http://www.leefmilieu.nl/luchtkwaliteit>).

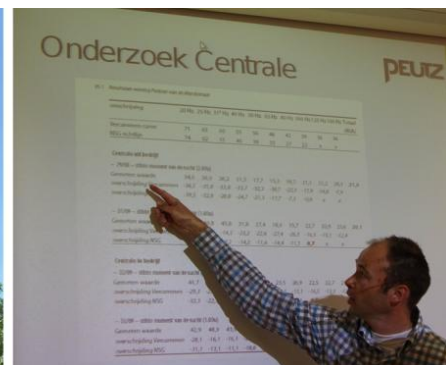
Ook zijn ervaringen opgedaan met het meten van fijn stof in de woning bij melders van overlast. Hiervoor is het meetapparaat 'Dylos' gebruikt. Het apparaat is eenvoudig in gebruik en de metingen geven een goede indicatie van de luchtkwaliteit in de woning.

Laagfrequent geluid vormt voor Leefmilieu een milieuonderwerp dat momenteel continue aandacht krijgt. De hoofddoelen zijn:

- Zorgen voor een helder meetprotocol LFG-metingen
- Landelijke regelgeving voor LFG
- Mogelijkheid scheppen van testlaboratorium voor het meten van persoonlijke gevoeligheid voor LFG.

De activiteiten richten zich nu op het krijgen van aandacht voor het probleem van de overheid en bedrijven, verhogen van het kennispeil binnen de vereniging en samenwerking met anderen. Een kleine opsomming:

- In samenwerking met GDF Suez Nijmegen is een bijeenkomst georganiseerd waar de resultaten van het LFG onderzoek bij de elektriciteitscentrale in Nijmegen zijn gepresenteerd.
- Een handleiding om zelf LFG te kunnen meten is door Leefmilieu geredigeerd en op de website geplaatst
- Lokale initiatieven worden ondersteund; in verschillende plaatsen, waaronder Amsterdam zijn LFG-gehinderden bij elkaar gebracht om samen de LFG-problemen op te pakken
- Presentaties gehouden over LFG bij symposium RIVM en bijeenkomst Open Universiteit
- Marga Jacobs (voorzitter Leefmilieu) is lid van de klankbordgroep van de subsectie Laagfrequent Geluid van de vereniging van milieukundigen (VVM).

5. Conclusies

Het kunnen melden van milieu gerelateerde gezondheidsklachten voldoet in een behoefte, mensen zijn blij dat ze hun klacht ergens kunnen neerleggen. Ze vinden het belangrijk dat de meldingen aan de overheden worden doorgegeven en hopen daarmee aandacht en een oplossing voor hun probleem te krijgen.

Als gekeken wordt naar de aard van de meldingen is het opvallend dat het in de meeste gevallen om milieuoverlast gaat die individuen treft, die verspreid over het land wonen. Mensen worden getroffen in hun eigen huis en verliezen niet zelden totaal hun woongenot. Zij voelen zich wat betreft hun gezondheid niet meer veilig in hun eigen huis. Het veelvuldig ontbreken van erkenning en begrip door de omgeving en (overheids)instanties geeft mensen een machteloos, eenzaam en niet zelden ook boos gevoel.

Het organiseren van bijeenkomsten voor deze mensen helpt deze mensen tweeledig: ze krijgen contacten met anderen waardoor ze zich minder alleen voelen en ze doen inhoudelijke kennis op over het probleem. Maar die aanpak blijft natuurlijk slechts een doekje voor het bloeden zolang er geen werk gemaakt wordt van een structurele aanpak van de problemen. Uit de verhalen die de vereniging bereiken blijkt het steeds weer dat de gezondheid van veel mensen in sterke mate bedreigd wordt en dat er vrijwel geen (h)erkenning is van het probleem. Daarbij is het oplossen van een probleem door zieke mensen die geen beroep kunnen doen op wet- en regelgeving en professionals met kennis van zaken natuurlijk een (vrijwel) onbegonnen zaak.

Met dit rapport geeft de vereniging Leefmilieu de meldingen door aan de instanties die hiervoor verantwoordelijkheid dragen, zoals ministeries en GGD's en verzoekt hen dringend de signalen op te pakken. De speerpunten uit dit rapport zijn nog sterker de punten die ook in eerdere jaren naar voren kwamen: impact op de gezondheid door laagfrequent geluid en de overlast en gezondheidsklachten door houtstook. Dit jaar is de impact op gezondheid door elektromagnetische straling hier nog bij gekomen. Het zou veel mensen helpen als op die gebieden heldere regelgeving komt waar mensen zich op kunnen beroepen, zodat de overlast en de gezondheidsklachten die ze ervaren verminderen.

Citaten uit de meldingen

“Ik wordt ‘s nachts wakker en ben radeloos. Niemand wil luisteren of me begrijpen, het vreet me op. De zoem komt zo indringend op me af dat ik helemaal gek word, ik heb geen idee wie of wat me kan helpen, de geluidsdienst heeft me geholpen, maar LFG is niet erkend als overlast. Zeer frustrerend”

“Ik woon in een gerenoveerde woning, tot september vorig jaar kon ik goed slapen, maar daarna begon het: een bromtoon in het huis alsof er een generator onder mijn vloer zit. Ook trilt mijn vloer. Overdag komen de decibellen niet onder de 45/50 en ‘s avonds is het vaak nog erger. Zowel iemand van de woningbouw is geweest als ook anderen, waaronder visite, die beschreven het gevoel alsof ze in een vliegtuig zitten die stijgt of land en ze voelen een druk op hun oren.”

“Inmiddels heb ik het huis verlaten zonder vaste woon- of verblijfplaats omdat ik niet langer mijn leven wilde laten verzieken door het LFG-probleem en de stress wil reduceren van geen gehoor vinden.”

“Samen met diverse mensen uit de bouw heb ik alle apparaten in huis/kantoor getest, vervangen waarvan we dachten dat het de bron van ellende zou zijn (de ventilator van de afzuiging) en zelfs de elektriciteitsmeter is door Liander vervangen. Het blijkt nadat van beide panden de stroom volledig afgesloten was, dat de bron van LFG van buiten komt. Afgelopen avond (4 op 5 November 2014) is het even weg geweest (van 22.00-03.00), hetgeen een oase van rust was, doch helaas keerde het geluid weer terug. Ik ben om 03.00 uur naar buiten gegaan en heb in een straal van 500 meter gewandeld, alle elektriciteitskasten, lantaarnpalen 'bevoeld' of zij de oorzaak zijn, doch helaas heb ik de bron nog niet kunnen vinden.”

“De oorzaak is lastig vast te stellen. Ik heb bij de gemeente de overlast gemeld, die hebben bij een naburig flatgebouw een meting gedaan, hebben ook LFG geluid gemeten maar vonden het heel vreemd dat ik dit LFG geluid kon horen, omdat het onder de norm valt kon er niks aan gedaan worden.”

“Sinds een paar weken slaap ik in een tent in mijn tuin, omdat het dan minder door mijn lichaam trilt en omdat ik na maanden lang slaapmedicatiegebruik immuun werd en zelfs met slaapmedicatie niet meer door het laagfrequent gedreun heen kon slapen.”

“Sinds ca een maand nu heb ik weer erge last van laagfrequent geluid. Het lijkt te beginnen ca 2 uur 's nachts en duurt de hele nacht, ook 's ochtends hoor ik het nog, hoewel het dan, gelukkig, meer opgaat in omgevingsgeluiden. Soms lijkt het alsof de muren van de slaapkamer mee gaan resoneren. Het is een haast onhoorbare lage toon, die ik ook ervaar als druk op de oren en in mijn hoofd.”

“Het is een aanhoudende nachtmerrie waaruit ontwaken vrijwel onmogelijk lijkt te zijn. Wie kan mij helpen? Wie zet dit 'op de agenda' zodat er wel regelgeving wordt geformuleerd om de ellende van laagfrequent geluid tegen te gaan.”

